

Cilt / Volume: 11, Sayı / Issue: 22, Sayfalar / Pages: 467-497

Araştırma Makalesi / Research Article

Received / Alınma: 23.06.2021

Accepted / Kabul: 22.09.2021

ADLİ MUHASEBENİN TARAFLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

İsa KILIÇ¹

Servet ÖNAL²

Öz

Ekonomi, hukuk, teknoloji, iletişim vb. birçok alanda yaşanan değişim, gelişim ve entegrasyon yeni multidisipliner alanlar ile mesleklerin doğmasını sağlamıştır. Bu multidisipliner alanlardan birisi de muhasebe bilim dalı altında gelişen adli muhasebedir. Branş ve meslek geçmişine bakıldığında genç bir meslek olarak kabul edilen adli muhasebenin yakın zamanda ilgi gören alanlar arasında olacağı düşünülmektedir. Bilgi ve iletişim çağı olarak da kabul edilen günümüzde kişisel veriler kullanılarak ticari işlemlerin dijital ortamda yapılması, kayıtların elektronik ortamlarda tutulması zaman ve işlem kolaylığı gibi pek çok avantaj sağlamaktadır. Bu avantajlı durumlardan biri de adli muhasebe uygulamalarıdır. Fakat bu avantajlı durumlar birçok risk unsuru taşıyan finansal hata, hile veya olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Adli muhasebe ile ortaya çıkan avantajlı ve dezavantajlı durumların tespiti, tarafların adli muhasebe algılarının belirlenmesi, bu mesleğin gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacağı beklenmektedir. Bu çalışmanın temel amacı İskenderun'da faaliyet gösteren ve adli muhasebenin taraflarından sayılan muhasebe meslek mensupları ile avukatların adli muhasebe algıları hakkında mevcut durumu tespit edip, bu alan ve mesleğin gelişimi için gerekli görüş ve önerilerini belirlemektir. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya, İskenderun'da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensubu ve avukatlar dâhil edilmiş olup fiziksel ortamda hazırlanan anket 2019 yılında uygulanmıştır. Yapılan araştırmaya göre; avukatların ticari uyuşmazlıkların yer aldığı davalarda müvekkillerinin savunmalarını hazırlarken bir dava destek danışmanına ihtiyaç duydukları, muhasebe meslek mensuplarının da adli muhasebenin belirli eğitim şirketlerinden sertifikasyon hizmeti ile değil yasal/idari altyapısının oluşturulup adli muhasebenin görev tanımı, eğitim içeriği vb. hususlarının netleştirilmesi, adli muhasebe eğitiminin belirli bir program dâhilinde verilmesi ve bu eğitimin de TÜRMOB aracılığı ile yapılmasının uygun olacağını düşündükleri gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak adli muhasebenin taraflar üzerindeki farkındalığını artırmak için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Adli Muhasebe, Muhasebe Meslek Mensubu, Avukat.

Jel Kodları: M41, M48.

*Bu çalışma, 2-4 Mayıs 2019 Tarihleri arasında Şırnak'ta düzenlenen Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler sempozyumunda tam metin bildirisi olarak sunulan "Dünyada ve Ülkemizde Adli Muhasebe/Muhasebecilik" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

¹Öğr. Gör. Dr., İskenderun Teknik Üniversitesi, e-posta: isa.kilic@iste.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7406-2245,

²Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, e-posta: servetonal@osmaniye.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5452-6938,

Atıf/Citation

Kılıç, İ., & Önal, S. (2021). Adli muhasebenin tarafları üzerine bir araştırma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 467-497.

A RESEARCH ON PARTIES OF FORENSIC ACCOUNTING

Abstract

Economics, law, technology, communication, etc. The change, development and integration experienced in many fields has led to the emergence of new multidisciplinary fields and professions. One of these multidisciplinary fields is forensic accounting, which has developed under the field of accounting. Considering the branch and professional background, it is thought that forensic accounting and accountancy, which is considered as a young profession, will be among the fields of interest in the near future. In this period, which is also considered as the age of information and communication, performing commercial transactions using personal data in digital environment and keeping records in electronic media provides advantages such as time and ease of transaction, but it also brings with it financial errors, fraud or negative situations that carry many risk factors. Forensic accounting status of all parties related to the determination of these advantageous and disadvantageous situations related to Forensic Accounting will also affect the current situation and development of this profession. The main purpose of this study is to determine the current situation about the forensic accounting activities of professional accountants and lawyers operating in Iskenderun and who are the parties of forensic accounting, and to determine the necessary opinions and suggestions for the development of this field and profession. Questionnaire method was used as data collection method in the research. Professional Accountants and Lawyers operating in Iskenderun were included in the research, and the questionnaire prepared in the physical environment was applied in 2019. According to the research results; It has been concluded that lawyers need a litigation support consultant while preparing their clients' defenses in cases involving commercial disputes. Professional accountants can also provide forensic accounting's job description, training content, etc., by creating the legal administrative infrastructure, not with the certification service from certain training companies. clarification of the issues has been reached. It has been concluded that forensic accounting education should be given within a certain program and this education should be done through the accountants association. Based on these results, various suggestions have been made to increase the awareness of forensic accounting on the parties.

Keywords: Accounting, Forensic Accounting, Professional Accountant, Lawyer.

Jel Codes: M41, M48.

1. GİRİŞ

İnsanları yeni buluş ve alanlara sevk eden en önemli faktörler değişen ticari hayat, artan rekabet ortamı ve büyüyen ekonomik hayattır. Bu değişimin ve gelişimin olumlu etkileri olduğu gibi bu değişim ve gelişim, yeni ve karmaşık suç ile bu suçları işleyen yapıların meydana çıkmasına neden olmaktadır (Gülten, 2010, s. 311). Özellikle ticari işlemlerde bilgisayar teknolojisinin kullanılması, çok değişik ve çeşitli online kayıt ortamlarının gündeme gelmesi, bilişim sektörüyle ilişkili birçok avantaj sunarken oluşan bu durumdan art niyetli yararlanmak isteyenler için de yeni fırsatlar oluşturmuştur. Bilişim suçları adıyla anılan bu suçlar bazı kaynaklarda “*yeni nesil beyaz yaka suçları*” şeklinde yer almıştır (Karacan, 2012, s. 106). Yeni nesil beyaz yaka suçlarının normal bir denetim faaliyeti ile ortaya çıkarılması zor olmaktadır. Bu sebeple bu suçları, hileleri ve usulsüzlükleri ortaya çıkarabilmek için daha fazla uzmanlaşmaya ve eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da beraberinde alanında uzmanlık eğitimini almış, hem muhasebe hem de hukuki açıdan değerlendirmeler yapabilecek kişilere (adli muhasebeciler) olan gereksinimi ortaya çıkarmıştır

(Keleş & Keleş, 2014, s. 55). Gün geçtikçe daha da önemli bir hal alan adli muhasebe, muhasebenin hukuk dâhilinde kullanılması temelinde oluşmaktadır. Diğer adli bilim dallarına benzer şekilde hukuki uyuşmazlıkların çözümünü amaçlayan adli muhasebe; denetim, finans, muhasebe gibi bilimsel uygulamaların yargılama sürecinde kullanılması şeklinde gerçekleşmektedir (Al, 2014, s. 96). Görüldüğü gibi muhasebeciliğin özel bir alanı olan adli muhasebe; hukuk, muhasebe, finans vb. birçok disiplin ile iç içe geçmiş bir uzmanlık alanıdır.

2. ADLİ MUHASEBE

Ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelerin çokluğu ve çeşitliliği ile birlikte uyuşmazlıkların çözümü için özel, teknik bilgi ve deneyime sahip uzmanlık alanlarına olan gereksinim artmıştır. Bu özel uzmanlık alanlarının çok sayıdaki çeşidine bir tasnif sınırlaması getirilmeden bu uzmanlık alanları, üç temel başlık altında toplanabilir (Doğan, 2018, s. 13).

- Tıp ve sağlık alanındaki konularla ilgilenen *Adli Tıp*,
- Teknik ve teknolojik konularda *Fen ve Mühendislik*,
- Ekonomik ve mali konularda *Adli Muhasebe*,

Adli muhasebe, iktisadi ve finansal işlemlerin gerçek yüzünü tespit ederken soruşturma ve araştırma yöntemlerini kullanarak dikkatli, titiz ve metodolojik bir çalışma ile amacına ulaşmaktadır. Adli muhasebenin alanyazında genel kabul görmüş tek bir tanım yapılamamış olup, çeşitli alan ve amaçlara dönük farklı şekillerde tanımları yapılmıştır. Örneğin; “Adli Muhasebe, muhasebe, denetim, finans, sayısal yöntemler, hukuk, davranış bilimleri, araştırma ve sorgulama gibi hünerlerin, kanıt toplama, analiz etme ve değerlendirmede kullanılması, bulguların raporlanması gibi hizmetlerdir” (Bozkurt, 2010, s. 4).

Adli muhasebe uzmanları genellikle üç grup arasında sınıflandırılır. Bunlar; dava bilirkişiliği (fact witness), uzman görüşü (expert witness) ve danışmanlık hizmetleri (consultancy service)’dir (DiGabriele, 2011, s. 390). Michaelson (2005)’de adli muhasebe hizmetlerinin; dava bilirkişiliğinin hâkimlere, uzman görüşü ile danışmanlık hizmetlerinin de avukatlara ve davanın taraflarına sunulacağını belirtmiştir.

Bu alanlardan birincisi, avukatlara veya uyuşmazlığın taraflarına yardımcı olmak mahiyetinde sunulan danışmanlık desteği bakımından “dava desteği”, sonraki alan mahkemede icra edilen bilirkişi bilgisi açısından “dava bilirkişiliği” ve firma yönetim kademesinin ve bu davayla ilgili tarafların istekleri doğrultusunda onlara hizmet vermekte olan, hile bulunma ihtimali olan uygulamaların tespit edilmesini hedefleyen “araştırmacı muhasebecilik” veya “hile denetçiliği araştırmacılığı”dır. Bahsedilen bu üç husustan ilk ikisi bir uyuşmazlık aşamasında

uyuşmazlığın yargıya düşen kısımları açısından, son husus ise, işletme yönetimi açısından önem arz etmektedir (Bilen & Akatak, 2019, s. 173). Çoğu zaman “hile denetçiliği” için bir uyuşmazlık söz konusu olmak zorunda da değildir. İşletme yönetimi ihtiyaç hissettiğinde ekonomik bir işlemin finansal bir hile içerip içermediğini talep edebilir. Uygulama alanında adli muhasebecilerin sağladığı destek bakımından “Adli Muhasebe” mesleğini üç ana bölüme ayırmak mümkündür (Akyel, 2012, s. 81):

- Dava Destek Danışmanlığı (Hukuki Destek)
- Uzman Şahitlik (Bilirkişi Tanıklığı)
- Hile Denetçiliği veya Araştırmacı Muhasebecilik (İdari Destek)

2.1. Dava Destek Danışmanlığı (Hukuki Destek)

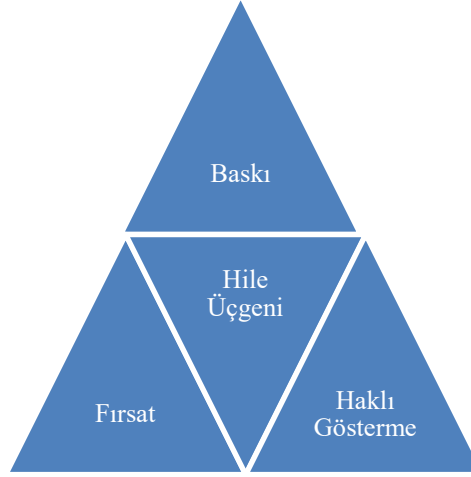
Adli muhasebeciliğin uygulanması bakımından, bir adli uyuşmazlıktan önce ya da dava sürecinde yargı mensuplarına birçok açıdan hizmet verilmesi olarak ifade edilen dava destek danışmanlığının uygulama alanı çok geniştir (Çankaya vd., 2014, s. 72). Örneğin, bir sözleşmenin ihlal edilmesi sonucu oluşan finansal kaybın adli muhasebeci yardımıyla hesaplanması, tipik bir dava desteğidir (Özkul & Pektekin, 2009, s. 65).

2.2. Uzman Tanıklık

Uzman tanıklık, özel ve teknik bilgi gerektiren hususlarda mesleki faaliyet icra eden kişilerin, bu alandaki bilgi ve tecrübelerine dayanarak mahkemeye aktarılmış olan uyuşmazlıkların değerlendirilip sonuca bağlanması sürecinde yargı mensuplarına destek sağlanmasıdır. Mahkemeye taşınan konularda, hukuki açıdan uzman olan yargı mensuplarının, ticari işlemler ve muhasebe alanında yeterli bilgiye sahip olmaları mümkün olmayabilir. Bu nedenle, bu konuların çözüme kavuşturulması amacıyla uzman tanıklardan destek alınabilmektedir (Kılıç & Çeviren, 2017, s. 91).

2.3. Hile Denetçiliği veya Araştırmacı Muhasebecilik (İdari Destek)

Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği (Association of Certified Fraud Examiners/ACFE) (2020)’nin raporunda finansal hile “*bir kişinin mal varlığını artırmak için mesleğini kullanarak kendi işyerinin varlıklarını ve kaynaklarını bilerek kötüye kullanması ve bunları suistimal etmesidir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Finansal hile kavramı hakkında alanyazında en fazla yer etmiş ve bağımsız denetim standartları içerisinde de yer almış olan paradigma, Donald Cressey tarafından geliştirilen hile üçgeni teorisi (Cressey (1950, s. 738). Cressey, bireylerin finansal hileye başvurmalarının altında yatan sebeplerin teşvik/baskı, fırsat ve meşrulaştırma gibi üç temel faktör olduğu sonucuna varmıştır (Gökten, 2018, s. 657).

Şekil 1. Hile Üçgeni

Kaynak: Kranacher, M., J. & Riley, R. (2010). Forensic Accounting and Fraud Examination. New Jersey: Wiley.

Bireyler, anılan bu finansal hile unsurlarından bir veya birkaçının oluşturduğu durum ile finansal hileye başvurmaktadır.

Adli muhasebe mesleği, uzman şahitlik ve dava destek danışmanlığı gibi hizmetler veriyor ve bazı uyuşmazlıkların son bulmasına katkı sağlıyor olsa da adli muhasebenin; ABD, AB veya faaliyet gösterdiği birçok ülkede en çok rağbet görülen tarafı “hile denetçiliği”dir. Son çeyrek asırda dünyada ve ülkemizde yaşanan birçok finansal hileli iş ve işlemlerin tespit edilip kamuya ilan edilmesi adli muhasebenin ilgi görmesine sebep olmuştur.

Hile araştırmacılığı (denetçiliği), ağırlıklı olarak işletme sahipleri veya firma yöneticilerinin talebiyle, hile hususundaki iddiaların veya ihtimallerinin varlığını denetleyen bir adli muhasebe hizmetidir. Bu adli muhasebe hizmeti, yapılan hileli işlemlerin ve aldatmaların araştırılması, tespiti ve önlenmesini amaçlar (Bekçioğlu, vd., 2013, s. 8).

2.4. Dünyada Adli Muhasebe

Eski Mısır’da muhasebeciler, firavunların muhasebe kayıtlarını tutmaktaydılar. Bu dönemlerde hububat, altın vb. varlıklar muhasebede kayıt altına alınmaktaydı. Zamanla firavunun çalışanlarından bir kısmı bu değerli varlıkların cazibesine kapılıp hırsızlık yapmaya başladılar. Bu problemin çözümü için, birbirinden bağımsız iki farklı muhasebecinin aynı kayıtları tutmasına karar verildi ve bu kayıtlar belirli dönemlerde karşılaştırıldı. Eğer muhasebecilerin tutmuş olduğu kayıt tutarları birbiri ile benzer ise bir sorun yoktu ve herhangi bir işlem yapılmamaktaydı; ancak önemli tutar farklılıkları bulunursa, ceza olarak her iki muhasebecinin de öldürülmesine karar verilmekteydi (Bozkurt, 2007, s. 1). 1800’lü yıllarda,

avukat ve muhasebeciler arasında yakın ilişkiler olduğu görülmekte, bu dönemde birçok avukatın müşterilerine muhasebe hizmeti sundukları bilinmektedir. İlgili dönemde muhasebeciler ücret karşılığında uzman tanıklık görevleri üstlenmişlerdir (Uyar, 2015, s. 181). Forensic Accounting kavramını ilk kez 1946 yılında Maurice E. Peloubet adlı bir muhasebeci “*Adli Muhasebe: Bugünün Ekonomisindeki Yeri*” - “*Forensic Accounting: Its place in today's economy*” adı ile yayınladığı makalede kullanmıştır (Dönmez & Çavuşoğlu, 2015, s. 47). 1988 yılında ABD’de kurulan ACFE (Sertifikalı Hile Araştırmacıları Birliği), adli muhasebeciliğin gelişiminde özel bir konuma sahiptir. ACFE, hile araştırmacılığı alanındaki çalışmaları ile adli muhasebenin gelişimini ve kurumsallaşmasını sağlayan en önemli kurumlardandır. ACFE, ABD’de kurulmuş olmakla birlikte giderek uluslararası bir kuruluş haline dönüşmüştür (Doğan, 2018, s. 23). Amerika Birleşik Devletleri’nde adli muhasebeci olabilmek için ACFE tarafından düzenlenen lisanslama eğitimini almak ve başarılı olmak gerekmektedir. Amerika’da sertifikalı bir adli muhasebeci olabilmek için bazı şartların sağlanması gerekmektedir. İşletme, İktisat vb. bir alanda lisans eğitimi almış olup, iki yıl süreyle mesleki deneyime sahip olup, ACFE’nin yapmış olduğu lisanslama sınavlarında başarılı olmak gerekmektedir. ACFE’nin yapmış olduğu sınav finansal işlemler, araştırmacılık, yasal unsurlar, kriminoloji gibi dört aşamadan oluşmaktadır (Atmaca & Terzi, 2012, s. 33).

2.5. Ülkemizde Adli Muhasebe

Adli Muhasebe uygulamaları, dünya genelinde farklı isimler ile anılmış olsa da kökeni çok eski dönemlere dayanmaktadır. Yaşanan bazı hileli iş ve işlemlerin tespit edilip kamuya ilanıyla birlikte önemi giderek artmış ancak tanınırlık hususunda istenilen seviyeye henüz gelmemiştir. Ülkemizde özellikle 2000’li yıllardan sonra rağbet görmeye başlamış olan bu alanın, gereken önem ve tanına bilirliliğini artırabilmek için bir eğitim modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Adli muhasebe eğitimi için ilk olarak ABD olmak üzere, bir kısım gelişmiş ülkeler altyapı yatırım ve çalışmalarını hazırlamış ve bu alanda uzman insan kaynağı yetiştirebilir konuma gelmiştir. Ülkemizde ise adli muhasebe eğitimi hususunda yeterince ciddi bir alt yapı çalışması bulunmamaktadır (Pehlivan & Dursun, 2012, s. 130). Adli muhasebeciliği uygulamada bir meslek dalı olarak kabul eden ülkelerin vermiş olduğu eğitim, temel anlamda muhasebe eğitimi üzerinde şekillendirilmektedir. Adli muhasebeci olarak görev almak isteyenler, temel olarak lisans seviyesinde muhasebe eğitimi almak ve alınan bu lisans eğitimin üzerine lisansüstü seviyesinde adli muhasebe dersleri almak ve bu derslerden başarılı olmak zorundadır (Açık, 2016, s. 1083). Ülkemizde lisansüstü seviyesinde Adli

Muhasebe eğitimi yeterince yaygın bir hal alamamıştır. Kılılı, (2016) adli muhasebe eğitiminin üniversitelerimizde lisans ve lisansüstü programlarında verilip verilmediği hususunda bir çalışma yapmış olup;

-Lisans düzeyinde adli muhasebe eğitimi verilen program sayısını muhasebe eğitimi verilen lisans programlarının sayısına oranladığımızda devlet üniversitelerinde %1,68, vakıf üniversitelerinde %1,66, toplamda ise 1,67 oranına,

-Yüksek lisans düzeyinde adli muhasebe eğitimi verilen program sayısını muhasebe eğitimi verilen yüksek lisans programlarının sayısına oranladığımızda devlet üniversitelerinde %3,30, vakıf üniversitelerinde ise %5,45 oranına,

-Doktora düzeyinde adli muhasebe eğitimi verilen program sayısını muhasebe eğitimi verilen doktora programlarının sayısına oranladığımızda devlet üniversitelerinde %7,81, vakıf üniversitelerinde ise %3,03 oranına ulaştığı görülmüştür.

3. ALANYAZIN ARAŞTIRMASI

Adli muhasebe ile ilgili araştırmacılar tarafından yapılan alan yazın incelemesinde adli muhasebenin; eğitimi, uygulama alanları, ülkeler arası karşılaştırma ve farkındalığını ölçmeye yönelik olduğu görülmektedir.

Bilen & Akatak, (2019) çalışmalarında, adli muhasebe ile ilgili bir alan yazın incelemesi yapmış olup *Adli Muhasebe içeriğinde kabul gören üç alandan ilk ikisi işin adliyeye, yargıya düşen kısmı açısından, son alan ise, firma yönetimi bakımından önem kazanmaktadır. Adli muhasebenin danışmanlık desteği davaların şuursuzca yargıya taşınmasını dolayısıyla zaman ve kaynakların boşa harcanmasının önüne geçileceği* hususunu vurgulamışlardır.

Çeliker & Aygün, (2018) çalışmalarında konu ile ilgili SMMM ve avukatlara bir anket uygulaması yapmış ve uygulama sonucunda ankete katılanların *adli muhasebeye uzak oldukları ve adli muhasebe farkındalıklarının düşük olduğu, adli muhasebenin uygulanması ile birlikte özellikle finansal tablolara ve dolayısıyla işletmelerin açıklayacağı bilgilere olan güvenin artacağı* sonuçlarına ulaşıldığı görülmüştür.

Kılılı & Çeviren, (2017) çalışmalarında meslek mensuplarının adli muhasebe ve muhasebecilik mesleğinin farkındalık düzeylerini tespit etmek amacıyla bir anket uygulaması yapmış ve uygulama sonuçlarına göre *muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleğini duydukları, ancak henüz yeterince bilgi sahibi olmadıkları, adli muhasebecilik mesleğinin uygulama aşamasından önce kurs, seminer vb. araçlarla ilgili*

tarafların bilgilendirilmesi, gerekli farkındalığın oluşmasına zemin hazırlayabileceği hususları tespit edilmiştir.

Altunay & Acar, (2015) çalışmalarında konu ile ilgili asliye ticaret mahkemeleri hâkimlerinin bakış açılarını tespit etmek amacıyla bir anket uygulaması yapmış ve sonucunda *muhasabeyle ilgili uyumsuzlukların çözümünde genel olarak adli muhasabeye ihtiyaç bulunduğu, hâkimlerin %74'ünün adli muhasabe ile ilgili bilgi sahibi olmadığı, hâkimlerin adli gerekçelerle adli muhasabecinin Türkiye'de bulunması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır.*

Çakır, (2015) çalışmalarında, konu ile ilgili bir alan yazın incelemesi yapmış olup *normal bir denetçi ile adli muhasabeci arasındaki temel fark, pek çok denetçinin sadece belgeleri bunları destekleyen belgelerle eşleştirmeleri ve bunu yeterli görmeleri olduğunu, Adli muhasabecilerin ise, önemsiz belge varlığının ötesine geçmesi ve bu belgenin sahte ya da hileli olup olmadığını, ödemelerin bir çağrışında bulunup bulunmadığını ve belgelerin bütün yönleriyle düzgün olup olmadığını belirlenmesine yönelmeleri gerektiği* hususunu vurgulamıştır.

Ciğer & Topsakal, (2015) çalışmalarında konu ile ilgili SMMM ve Avukatlara bir anket uygulaması yapılmış ve sonucunda *adli muhasabecilerde bulunması gereken en önemli özellikler düşüncelerini rapor, grafik, tablo, çizelge ve listeler ile ifade edebilmek; kanıt toplamayla ilgili konular dâhil temel adli süreçleri ve adli konuları bilmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Avukatların adli muhasabe sınavına tabi tutularak sertifika sahibi olması gerektiğini düşünmesi, üniversitelerde muhasabe müfredatlarında adli muhasabe konularına yer verilmemesinin sonucu olduğu* kanısına varılmıştır.

Çankaya vd., (2014), çalışmalarında uzman tanıklığın, adalet sisteminin sorunlarına çare olup olmayacağını ortaya koymak amacıyla meslek mensupları ve yargı mensupları üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre *ülkemizde sertifikalı bilirkişi olarak görev yapacak uzman tanıklara ihtiyaç duyulduğu ve muhasabe meslek mensuplarının şu an için gerekli uzman tanıklık yeterliliğine sahip olmadığı* tespiti yapılmıştır.

Keleş & Keleş, (2014) çalışmalarında konu ile adli muhasabecilik mesleğinin Türkiye'deki uygulamaları üzerine bir alanyazın incelemesi yapmış olup adli muhasabe ile ilgili *Türkiye'deki uygulamaların yasal bir düzenlemesinin bulunmamasına rağmen, adli muhasabecilik mesleğinin uygulama alanlarından olan hile denetçiliği ve dava destek danışmanlığı kapsamında sayılabilecek uygulamaları ile bazı kurumlarda verilmekte olan*

eğitimler bulunmakta ise de, dünyadaki örneklerini yakalayamadığı, bunun için adli muhasebeciliğin meslek olarak kabul edilmesi, meslek mensubunun sertifika sahibi yapılması ve adli muhasebecilik eğitiminin dünyadaki örneklerine benzer şekilde verilmesi gerektiğine yönelik bazı önerilerde bulunduğu görülmüştür.

Çabuk & Yücel, (2012) çalışmalarında konu ile ilgili sermaye piyasasında bağımsız denetimle yetkili kuruluşlara yönelik bir uygulama yapılmış ve çalışma sonucunda *ülkemizde mevcut denetim sisteminin, adli muhasebe için gerekli alt yapı ve eğitim sisteminin yetersiz olduğu tespit edilmiş ve mesleğin gelişimi için yapılması gereken önerilerde bulunduğu* görülmüştür.

Pehlivan & Dursun, (2012) çalışmalarında konu ile ilgili ülkemizdeki akademisyenlerin adli muhasebe eğitimine karşı bakış açılarını tespit etmek amacıyla bir anket uygulaması yapılmış ve çalışma sonucunda *Türkiye’de yeterli bir eğitim altyapısının bulunmadığı, eğitim veren konumunda bulunan akademisyenlerin adli muhasebe eğitiminin müfredatlarına eklenmesi konusunda isteksiz oldukları belirlenmiş, adli muhasebe eğitiminin Türkiye’de geliştirilmesine yönelik bazı önerilerde bulunduğu* görülmüştür.

Gülten, (2010) çalışmalarında konu ile ilgili bir alan yazın incelemesi yapılmış *Ülkemizde yeni tanınan ancak Amerika, Kanada ve Avrupa Birliği ülkelerinin çoğunluğunda uygulanan adli muhasebe kavramının ve adli müşavirlik mesleğinin bilirkişilik müessesinden kaynaklanan sorunlara bir dereceye kadar çözüm bulabileceği ve yargılama süreçlerini hızlandıracağına düşünüldüğüne* vurgu yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı; İskenderun’da faaliyet gösteren ve adli muhasebenin tarafları olabilecek muhasebe meslek mensupları ile avukatların adli muhasebe algıları hakkında mevcut durumu tespit edip bu alan ve mesleğin gelişimi için gerekli görüş ve önerilerini belirlemektir.

4.2. Araştırmanın Kapsamı, Yöntemi, Verilerin Analizi

Çalışmanın hedef kitlesini; İskenderun’da faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları ve avukatlar oluşturmaktadır. Çalışmada, araştırmanın amacına uygun olan anket yöntemi uygulanmıştır. Anket yöntemi, çok farklı türde veri toplamayı mümkün kılan, önceden belirlenmiş insanlara birtakım sorular sorarak veri elde eden sistematik bir veri toplama

yöntemidir (Baş, 2013, s. 13). Araştırmada birisi muhasebe meslek mensuplarına, diğeri de avukatlara uygulanmak üzere 2 farklı anket hazırlanmıştır. Bu anketler 2019 yılı temmuz ve aralık ayları arasında hedef kitlelerine uygulanmıştır. Hazırlanan anketlerin birinci bölümünde demografik bilgilere, ikinci bölümünde ise adli muhasebe mesleği ile ilgili ifadeler yer verilmiştir. Anketler; Çeliker & Aygün (2018), Kılılı & Çeviren (2017), Altunay & Acar (2015), Ciğer & Topsakal (2015), Çankaya vd. (2014), ile Pehlivan & Dursun (2012) tarafından yayınlanan çalışmalar ve adli muhasebe müfredatından yararlanılarak hazırlanmıştır. Avukatlara uygulanmak üzere hazırlanan anket Hatay barosuna kayıtlı, İskenderun bölgesinde faaliyet gösteren 217 avukata uygulanmıştır. Muhasebe meslek mensuplarına uygulanmak üzere hazırlanan anket de İskenderun SMMMO'na kayıtlı çalışan 233 meslek mensubuna uygulanmıştır. Avukatlardan 41 kişi (%19)'u olumlu geri dönüş sağlamıştır. Bu anketlerden geçerlilik ve değerlendirme kriterleri dikkate alınarak 39 tanesi (%18)'i analize dâhil edilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarına 233 anket uygulanmış, bunlardan 167 kişi (%71)'si olumlu geri dönüş sağlamıştır. Bu anketlerden geçerlilik ve değerlendirme kriterleri dikkate alınarak 141 tanesi (%60,5)'i analize dâhil edilmiştir. Araştırmanın zaman ve maliyet açısından İskenderun'daki avukat ve muhasebe meslek mensuplarına uygulanması, araştırmaya katılan katılımcıların sayısı, elde edilen bulgu ve sonuçların bölgesel bir temsili sağlaması araştırmanın kısıtı olarak kabul edilmiştir.

Anketlerde yer alan sorular ile ilgili güvenilirlik analizi yapılmış ve Cronbach's Alpha değeri muhasebe meslek mensuplarına uygulanan ankette 0,827, avukatlara uygulanan ankette 0,784 bulunmuştur. Cronbach's Alpha değerinin 0,8'den büyük olması 'iyi', 0,7'den büyük olması 'kabul edilebilir', 0,6'dan büyük olması 'orta derecede güvenilir', 0,6'dan küçük olması ise 'zayıf' olarak adlandırılır (Saruhan & Özdemirci, 2016, s. 196). Bu değerler doğrultusunda araştırmada kullanılan anketlerin güvenilirlik derecesinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Uygulanan anket sonucunda toplanan veriler IBM SPSS (v22) paket programı ile analiz edilmiştir. Anket verileri gruplandırılarak sınıflandırılmış ve bu anketin sonuçları frekans analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Muhasebe meslek mensuplarına uygulanan anket verilerinde ise frekans analizi, Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır.

4.3. Araştırmanın Bulguları

4.3.1. Avukatlar Üzerinde Yapılan Araştırmanın Bulguları

Çalışmada avukatlara uygulanan anketin I. bölümünde demografik özellikler, mesleki tecrübe vb. bulguları tespit edilecek sorulara yer verilmiştir. Söz konusu anketin II. bölümünde ise

adli muhasebe ile ilgili *Evet – Hayır* şeklinde cevaplanabilecek kapalı tip sorular ile 5’li *Likert tipi* (*Kesinlikle Katılmıyorum, Kesinlikle Katılıyorum*) sorular yer almaktadır.

Tablo 1. Avukatlara İlişkin Demografik Bulgular

Cinsiyet	N	%	Medeni Durum	N	%
Kadın	19	48,7	Evli	14	35,8
Erkek	20	51,3	Bekar	25	64,2
Toplam	39	100	Toplam	39	100
Yaş	N	%	Eğitim Düzeyi	N	%
25-30 Arası	14	35,9	Lisans	31	79,5
31-35 Arası	13	33,3	Yüksek Lisans	5	12,8
36-40 Arası	7	17,9	Doktora	3	7,7
41-45 Arası	2	5,2	Toplam	39	100
46 +	3	7,7			
Toplam	39	100			
Mesleki Deneyiminiz	N	%	Gelir Durumunuz	N	%
1-5 Yıl Arası	16	41,0	3000-5000 TL Arası	1	2,5
6-10 Yıl Arası	14	35,9	5001-7000 TL Arası	11	28,3
11-15 Yıl Arası	4	10,3	7001-10000 TL Arası	15	38,5
16+	5	12,8	10001+	12	30,7
Toplam	39	100	Toplam	39	100

Tablo 1’e göre avukatların demografik verileri incelendiğinde %51,3’ünün erkek olduğu, barolar birliği cinsiyet dağılımında da bu oranın yaklaşık %55 (www.barobirlik.org.tr, 03/02/2021) olduğunu belirlemiştir. Medeni durumları incelendiğinde; %35,8’inin (14 kişi) evli, 64,2’sinin (25 kişi) bekâr olduğu görülmüştür. Yaş grupları verileri arasında 46 ve üzeri yaşta olanların %7,7 (3 kişi) olduğu, bu oranın oldukça düşük olması genç bir avukat grubu olduğunu göstermektedir. Ankete katılanlar eğitim düzeyi açısından incelendiğinde; lisans mezunlarının %79,5’inin (31) kişi, yüksek lisans mezunlarının %12,8’inin (5 kişi) olduğu belirlenmiştir. Ankete katılan avukatlar mesleki deneyim açısından incelendiğinde %41,0’ının (16 kişi) 1-5 yıl arası, %35,9’unun (14 kişi) 6-10 yıl arası tecrübeye sahip oldukları belirlenmiştir. Avukatların gelir durumu incelendiğinde; %38,5’inin (15 kişi) 7001-10000 TL arası, %30,7’sinin (12 kişi) 10001+ TL arası gelire sahip olduğu görülmüştür.

Avukatlara sunulan ankette yer alan *Evet/Hayır* şeklindeki sorulara verilen cevapların frekansları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Avukatların Adli Muhasebe Farkındalığını Belirlemeye İlişkin Cevapların Frekans Dağılımları

Soru No:	Avukatlara Farkındalığına İlişkin Sorular	Yönelik Adli Muhasebe	Evet		Hayır		Toplam	
			N	%	N	%	N	%
1.	Adli Muhasebe kavramını daha önce hiç duydunuz mu?		12	(30,8)	27	(69,2)	39	(100)
2.	Adli Muhasebe Müfredatının içeriğini biliyor musunuz?		2	(5,1)	37	(94,9)	39	(100)
3.	Lisans, Yüksek Lisans veya Doktora Eğitiminiz içerisinde İşletme, Muhasebe, Finans, Mali Tablolar Analizi, Denetim vb. bir ders aldınız mı?		19	(48,7)	20	(51,3)	39	(100)

Tablo 2 incelendiğinde; “Adli Muhasebe kavramını daha önce hiç duydunuz mu?” sorusuna katılımcılardan %30,8 (12 kişi)’in *Evet* dediği, “Adli Muhasebe Müfredatının içeriğini biliyor musunuz?” sorusuna ise %5,1 (2 kişi)’inin *Evet* dediği görülmektedir. Bu iki soruya verilen cevaplar birlikte değerlendirildiğinde avukatların %30,8’i (12 kişi) adli muhasebe kavramını duydukları ve bunların da büyük oranda söz konusu kavramın içeriği ve müfredatı hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığı söylenebilir. Ayrıca yargı mensuplarına “*Lisans, Yüksek Lisans veya Doktora Eğitiminiz içerisinde İşletme, Muhasebe, Finans, Mali Tablolar Analizi, Denetim vb. bir ders aldınız mı?*” sorusuna %48,7 (19 kişi)’unun *Evet* dediği görülmektedir.

Avukatlara sunulan ankette yer alan likert tipi ifadeler verilen cevaplar tablo 3’te aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3. Avukatların Adli Muhasebe Farkındalığını Belirlemeye İlişkin Cevapların Frekans Dağılımları

Soru No:	Avukatlara Farkındalığına İlişkin Sorular	Yönelik Adli Muhasebe	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	
			N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	100
4.	Muhasebe ve ticari uyumsuzlukların görüldüğü ticaret mahkemelerinde İİBF/SBF mezunu idari yargıçlara da yer verilmelidir.		11	28,2	8	20,5	6	15,4	11	8,2	3	7,7	39	100
5.	Muhasebe ve ticari uyumsuzlukların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan yargıçlar yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahiptir.		7	17,9	20	51,3	8	20,5	4	10,3	0	0,00	39	100
6.	Adli Muhasebe mesleği, ilgili davaların karara bağlanmasını kolaylaştıracaktır.		1	2,6	5	12,8	15	38,5	14	35,9	4	10,3	39	100
7.	Görülen davalarda; Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Tanıklık ve Araştırmacı Muhasebecilik (Hile Denetçisi) alanında bir eksiklik		3	7,7	5	12,9	7	17,9	21	53,8	3	7,7	39	100

	bulunmaktadır.													
8.	Bilirkişilik yapan mevcut Muhasebe Meslek mensupları (SMMM, YMM) yargının bu konudaki ihtiyacını karşılamaktadır.	2	5,1	18	46,2	11	28,2	8	20,5	0	0,00	39	100	
9.	Mevcut Muhasebe meslek mensuplarının bu konuda ayrıca bir eğitim almaları gerekir.	1	2,6	2	5,1	3	7,7	19	48,7	14	35,9	39	100	
10.	Almış olduğunuz ticari uyuşmazlıkların yer aldığı bir davada savunma hazırlarken İşletme, Muhasebe, Finans, Mali Tablolar Analizi, Denetim vb. alanlarda bir dava destek danışmanına ihtiyaç olmaktadır.	1	2,6	2	5,1	4	10,3	25	64,1	7	17,9	39	100	
11.	Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Tanıklık ve Araştırmacı Muhasebecilik (Hile Denetçisi) unvanlarının net bir tanımının yapılması gerekir.	1	2,6	0	0,00	3	7,7	29	74,4	6	15,4	39	100	

Tablo 3'te avukatlar arasında; *“Muhasebe ve ticari uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde İİBF/SBF mezunu idari yargıçlara da yer verilmelidir”* yargısına *“Katılıyorum”* ve *“Kesinlikle Katılıyorum”* diyenlerin toplam %35,9 olduğunu, bu durum da, araştırmaya katılan avukatların %35,9'unun ticari mahkemelerde İİBF/SBF mezunu idari yargıçlara da yer verilmesi gerektiğini düşündüğünü göstermektedir.

“Muhasebe ve ticari uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan yargıçlar yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahiptir.” yargısına *“Katılıyorum”* ve *“Kesinlikle Katılıyorum”* diyenlerin toplam %10,3 olduğu, bu durum da, araştırmaya katılan avukatların %10,3'ünün ticari mahkemelerde görev alan yargıçların yeterli muhasebe, finans ve denetim bilgisine sahip olmadıklarına inandıklarını göstermektedir.

“Adli Muhasebe mesleği, ilgili davaların karara bağlanmasını kolaylaştıracaktır.” yargısına *“Katılıyorum”* ve *“Kesinlikle Katılıyorum”* diyenlerin toplam %46,2 olduğu, bu durum da, araştırmaya katılan avukatların %46,2'sinin adli muhasebenin ilgili ticari davaların karara bağlanmalarını hızlandıracağına inandıklarını göstermektedir.

“Görülen davalarda; Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Tanıklık ve Araştırmacı Muhasebecilik alanında bir eksiklik bulunmaktadır.” yargısına *“Katılıyorum”* ve *“Kesinlikle Katılıyorum”* diyenlerin toplam %61,5 olduğu, bu durum da, araştırmaya katılan avukatların %61,5'inin görülen davalarda adli muhasebe hizmetlerinde bir eksikliğin olduğuna inandıklarını göstermektedir.

“Bilirkişilik yapan mevcut Muhasebe Meslek mensupları (SMMM, YMM) yargının bu konudaki ihtiyacını karşılamaktadır.” yargısına *“Katılıyorum”* ve *“Kesinlikle Katılıyorum”* diyenlerin toplam %20,5 olduğu, bu durum da, araştırmaya katılan avukatların bilirkişilik yapan muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe alanındaki bilirkişilik ihtiyacının

karşılayamadığına inandıklarını göstermektedir. Bu durumun Çeliker ve Aygün (2018)'ün elde edilmiş olan sonuçlarla da benzerlik göstermektedir.

“Mevcut muhasebe meslek mensuplarının bu konuda ayrıca bir eğitim almaları gerekir.” yargısına “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” diyenlerin toplam %84,6 olduğu, bu durum da, araştırmaya katılan avukatların %84,6'sının muhasebe meslek mensuplarına adli muhasebe alanında ayrıca bir eğitim verilmesi gerektiğine inandıklarını göstermektedir.

“Ticari uyuşmazlıkların yer aldığı bir davada savunma hazırlarken İşletme, Muhasebe, Finans, Mali Tablolar Analizi, Denetim vb. alanlarda bir dava destek danışmanına ihtiyaç olmaktadır” yargısına “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” diyenlerin toplam %82,0 olduğu, bu durum da araştırmaya katılan avukatların, müvekkillerine ait savunmalarını hazırlarken bir dava destek danışmanına ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Bu durum Ciğer & Topsakal (2015) ile Kurt (2020)'ün elde etmiş oldukları sonuçlarla da benzerlik göstermektedir.

“Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Tanıklık ve Araştırmacı Muhasebecilik unvanlarının net bir tanımının yapılması gerekir.” yargısına “Katılıyorum” ve “Kesinlikle Katılıyorum” diyenlerin toplam %89,8 olduğu, bu durum da, araştırmaya katılan avukatların %89,8'inin adli muhasebe hizmetleri içerisinde kabul gören unvanların tanımlarının net olarak yapılması gerektiğine inandıklarını göstermektedir.

Bu sonuçlara bakıldığında; görülen davalarda daha isabetli ve hızlı kararlar verilebilmesi için ticari davalara bakan mahkeme üyelerine muhasebe, mali tablolar analizi, finans, denetim vb. alanlarda hizmet içi eğitimler verilmesinin uygun olacağı, mevcut SMMM/YMM'lerin bu alandaki boşluğu tam olarak dolduramadığı, bilirkişilik yapan meslek mensuplarının adli muhasebe eğitimi alanında spesifik eğitim almalarının gerektiği söylenebilir. Ayrıca, avukatlar ticari davalarla ilgili savunmalarını hazırlarken bir uzman desteğine büyük oranda ihtiyaç duyduklarını ve bu alanda ihtiyaç olan meslek tanımlarının da net bir şekilde yapılmasını bekledikleri görülmektedir.

4.3.2. Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Yapılan Araştırmanın Bulguları

Muhasebe meslek mensuplarına uygulanan anketin I. bölümünde demografik özellikler, II. bölümünde ise adli muhasebe farkındalığı ve mesleki yeterliliğin belirlenmesine ilişkin yargılar hakkında *likert tipi (Kesinlikle Katılmıyorum, Kesinlikle Katılıyorum)* şeklinde sorular yer almıştır.

Tablo 4. Muhasebe Meslek Mensuplarına İlişkin Demografik Bulgular

Cinsiyet	N	%	Medeni Durum	N	%
Kadın	36	25,5	Evli	113	80,1
Erkek	105	74,5	Bekâr	28	19,9
Toplam	141	100	Toplam	141	100
Yaş	N	%	Eğitim Düzeyi	N	%
25-30 Arası	9	6,4	Lisans	114	80,8
31-35 Arası	40	28,4	Lisansüstü	27	19,2
36-40 Arası	41	29,1	Toplam	141	100
41-45 Arası	19	13,5	Çalışma Şekli	N	%
46-50+	32	22,7	Bağımlı	38	27
Toplam	141	100	Bağımsız	103	13
Bağımsız Denetim Hizmeti Veriyor Musunuz?	N	%	Lisans Eğitim Alanı	N	%
Evli	22	15,6	İşletme	87	61,7
Hayır	119	84,4	İktisat	28	19,9
Toplam	141	100	Maliye vd.,	26	18,4
Mesleki Deneyiminiz	N	%	Gelir Durumunuz	N	%
1-5 Yıl Arası	12	8,5	3000 TL'den Az	10	10,1
6-10 Yıl Arası	41	29,0	3000-5000 TL	63	44,6
11-15 Yıl Arası	39	27,8	Arası	33	23,4
16-20 Yıl Arası	15	10,6	5001-7000 TL	35	24,8
21+	34	24,1	Arası	141	100
Toplam	141	100	7000+	Toplam	

Tablo 4'e göre meslek mensuplarının demografik verileri incelendiğinde meslek mensuplarının; %74,5'inin erkek olduğu, TÜRMOB meslek mensupları cinsiyet dağılımında da bu oranın yaklaşık %70 (www.turmob.org.tr, 18/02/2021) olduğunu, %80,1'inin evli olduğu, yaş grupları verileri arasında 46 ve üzeri yaşta olanların %22,7 olduğunu, bu oranın düşük olması orta yaş grubunda bir meslek mensubu grubu olduğunu göstermektedir. Ankete katılanların eğitim düzeyi açısından incelendiğinde; lisans mezunlarının %80,8'inin olduğu, TÜRMOB meslek mensupları eğitim düzeyi dağılımında da bu oranın %81,2 (www.turmob.org.tr, 18/02/2021) olduğu görülmüştür. Meslek mensuplarının %84,4 oranında bağımsız denetim hizmeti vermediği, %61,7'sinin de lisans eğitiminin işletme olduğu görülmüştür. Ankete katılan meslek mensupları mesleki deneyim açısından incelendiğinde %8,5'inin 1-5 yıl arası mesleki deneyimlerinin olduğu, büyük oranda mesleki tecrübeye sahip

oldukları görülmüştür. Meslek mensuplarının gelir durumu incelendiğinde; %10,1'inin 3000-5000 TL arası diğerlerinin de 5001 TL ve üzerinde bir gelire sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargılar

Soru No:	Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargılar	N	Ort.	St. Sapma
1.	Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	141	4,05	1,185
2.	Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almıştım.	141	1,60	,492
3.	Adli Muhasebe alanıyla ilgili seminer ve eğitimlere katıldım.	141	1,67	,471
4.	Adli Muhasebe sertifikasına sahibim.	141	1,39	,490
5.	Ülkemizde Adli Muhasebe mesleğine önemli ölçüde ihtiyaç vardır.	141	3,99	1,069
6.	Ülkemizde Adli Muhasebe mesleğine ilişkin yasal düzenlemeler yetersizdir.	141	3,82	2,789
7.	Adli Muhasebe Mesleği 3568 sayılı meslek kanunu ile düzenlenmelidir.	141	3,93	,990
8.	Adli Muhasebe mesleğinin gelişime açık bir alan olduğunu düşünüyorum.	141	4,16	1,037
9.	Adli Muhasebenin, muhasebe mesleğine yeni bir boyut ve prestij kazandıracaklarını düşünüyorum.	141	4,11	1,033
10.	Adli Muhasebenin, muhasebe meslek mensuplarına yeni iş fırsatları sunarak, ek gelir elde etmelerine imkân sağlayacaktır.	141	4,04	1,127
11.	Daha önce bir ticari davada bilirkişi olarak görev yaptım.	141	1,55	,499
12.	Adli Muhasebe mesleği, muhasebe ve hukuk arasında önemli bir role sahiptir.	141	4,08	,979
13.	Adli Muhasebe, kara para aklama suçu ile mücadelede önemli bir işleve sahiptir.	141	4,15	1,007
14.	Adli Muhasebe mesleğinin temel ilkelerini her meslek mensubu bilmelidir.	141	4,03	1,069
15.	İlgili kuruluşların verecekleri eğitim ve seminerlerle bu mesleğe farkındalık artırılabilir.	141	4,12	,982
16.	“Adli Muhasebe Uzmanlığı” için TÜRMOB eğitim programları oluşturmalıdır.	141	4,02	1,072
17.	“Adli Muhasebe Uzmanlığı” için KGK eğitim programları oluşturmalıdır.	141	3,79	1,258
18.	“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanı TÜRMOB tarafından sınav ile verilmelidir.	141	4,07	1,080
19.	“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanı KGK tarafından sınav ile verilmelidir.	141	3,70	1,280
20.	“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanına sahip olabilmek için bir bağımsız denetim firmasında staj zorunluluğu getirilmelidir.	141	3,77	1,227
21.	Adli Muhasebe mesleğine yönelik lisansüstü programlara yer verilmelidir.	141	4,00	1,089
22.	İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası almayı istiyorum.	141	4,02	1,105
23.	Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Şahitlik ve Hile Denetçiliği uygulamalarının görev tanımını bilmekteyim.	141	1,65	,560
24.	Muhasebe ile ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum.	141	3,40	1,352
25.	Adli Muhasebe mesleği ilgili davaların karara bağlanmasını kolaylaştıracaktır.	141	4,09	,975

Tablo 5 incelendiğinde “Adli Muhasebe mesleğinin gelişime açık bir alan olduğunu düşünüyorum”, “İlgili kuruluşların vereceği eğitim ve seminerler bu mesleğe olan farkındalığı artıracaktır” yargılarının en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda da bu alanın yasal/idari düzenlemelerinin yapılarak belirli standartlara kavuşturulması ile meslek mensupları tarafından ilgi göreceği söylenebilir.

Meslek mensuplarının “Adli Muhasebe Uzmanlığı” adı altında bir eğitim ve sınav uygulamasının da yapılması halinde bu işlemlerin “Türkiye Serbest Muhasebeci ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB)” tarafından yapılmasını istedikleri görülmektedir. Meslek mensuplarının “Adli Muhasebe sertifikasına sahibim” yargısına katılımın en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Adli muhasebe sertifikasının şu anda ülkemizde hala yasal/idari bir sertifikasının olmadığı ancak bazı özel eğitimler aracılığı ile belirli bir programa katılım sonunda verildiği bilinmektedir.

Araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri ile adli muhasebe farkındalığı ve adli muhasebede mesleki yeterliliklerinin belirlenmesine ilişkin yargıları arasında anlamlı bir fark olup oluşmadığını tespit etmek amacıyla araştırma sonucunda elde edilen veriler için en uygun analiz yöntemleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılacak istatistiksel analiz yöntemleri belirlemek için, araştırmaya ait verilerin normal dağılıma sahip olması gerekmektedir. Bu amaçla, araştırmayı oluşturan her bir değişkenin normal dağılıma uygunluğu Tek Örneklem Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak incelenmiştir. Tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonuçlarına göre, değişkenlerin normal dağıldığını söylemek için (p) anlamlılık düzeyinin 0.05’ten büyük olması gerekmektedir (Arslan, 2015, s. 117). Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmıştır.

Tablo 6. Normal Dağılım Testi Sonuçları

Sıra No:	Değişkenler	N	Kolmogoro v-Smirnov	P
1.	Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	141	0,278	0,000
2.	Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almıştım.	141	0,390	0,000
3.	Adli Muhasebe alanıyla ilgili seminer ve eğitimlere katıldım.	141	0,430	0,000
4.	Adli Muhasebe sertifikasına sahibim.	141	0,397	0,000
5.	Ülkemizde Adli Muhasebe mesleğine önemli ölçüde ihtiyaç vardır.	141	0,264	0,000
6.	Ülkemizde Adli Muhasebe mesleğine ilişkin yasal düzenlemeler yetersizdir.	141	0,328	0,000

7.	Adli Muhasebe Mesleği 3568 sayılı meslek kanunu ile düzenlenmelidir.	141	0,208	0,000
8.	Adli Muhasebe mesleğinin gelişime açık bir alan olduğunu düşünüyorum.	141	0,267	0,000
9.	Adli Muhasebenin, muhasebe mesleğine yeni bir boyut ve prestij kazandıracağını düşünüyorum.	141	0,253	0,000
10.	Adli Muhasebenin, muhasebe meslek mensuplarına yeni iş fırsatları sunarak, ek gelir elde etmelerine imkân sağlayacaktır.	141	0,256	0,000
11.	Daha önce bir ticari davada bilirkişi olarak görev yaptım.	141	0,368	0,000
12.	Adli Muhasebe mesleği, muhasebe ve hukuk arasında önemli bir role sahiptir.	141	0,277	0,000
13.	Adli Muhasebe, kara para aklama suçu ile mücadelede önemli bir işleve sahiptir.	141	0,285	0,000
14.	Adli Muhasebe mesleğinin temel ilkelerini her meslek mensubu bilmelidir.	141	0,270	0,000
15.	İlgili kuruluşların verecekleri eğitim ve seminerlerle bu mesleğe farkındalık artırılabilir.	141	0,260	0,000
16.	“Adli Muhasebe Uzmanlığı” için TÜRMOB eğitim programları oluşturmalıdır.	141	0,265	0,000
17.	“Adli Muhasebe Uzmanlığı” için KGK eğitim programları oluşturmalıdır.	141	0,255	0,000
18.	“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanı TÜRMOB tarafından sınav ile verilmelidir.	141	0,259	0,000
19.	“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanı KGK tarafından sınav ile verilmelidir.	141	0,206	0,000
20.	“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanına sahip olabilmek için bir bağımsız denetim firmasında staj zorunluluğu getirilmelidir.	141	0,261	0,000
21.	Adli Muhasebe mesleğine yönelik lisansüstü programlara yer verilmelidir.	141	0,239	0,000
22.	İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası almayı istiyorum.	141	0,259	0,000
23.	Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Şahitlik ve Hile Denetçiliği uygulamalarının görev tanımını bilmekteyim.	141	0,364	0,000
24.	Muhasebe ile ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum.	141	0,211	0,000
25.	Adli Muhasebe mesleği ilgili davaların karara bağlanmasını kolaylaştıracaktır.	141	0,245	0,000

Tablo 6’da araştırmaya yönelik değişkenlere uygulanan Kolmogorov-Smirnov testi anlamlılık sonuçlarında tüm değişkenlerin anlamlılık düzeyi 0.05’ten küçük çıktığı ve verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu sebeple araştırmada parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Parametrik testlerden t testi yerine parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi’nin ve tek yönlü varyans analizi yerine, Kruskal Vallis analizi uygulanmıştır. Kruskal Vallis analizi sonuçlarının önemli bulunduğu durumlarda ise, farkın kaynağını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U Testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır (Büyüköztürk, 2010, s. 7-8).

Muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet, medeni durum, çalışma şekli, denetim hizmeti verip vermedikleri, eğitim düzeyleri ile adli muhasebe farkındalığı ve adli muhasebede mesleki yeterliliğin belirlenmesine ilişkin yargılar arasında istatistiki olarak anlamlı bir farkın bulunup

bulunmadığını tespit etmek için Mann-Whitney U testi; yaş, eğitim alanı, mesleki deneyim, gelir düzeyleri ile adli muhasebe farkındalığı ve adli muhasebede mesleki yeterliliğin belirlenmesine ilişkin yargılar arasında istatistiki olarak anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını tespit etmek için ise Kruskal-Wallis testi yapılmış olup her iki test sonuçlarından $p < 0,05$ yani ifadelerle verilen cevaplardan alt gruplar açısından farklılık gösterenler tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 7. Muhasebe Meslek Mensuplarının Cinsiyetleri ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargılar

Değişken	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Adli Muhasebe mesleğinin gelişime açık bir alan olduğunu düşünüyorum.	Kadın	36	82,25	2961,00	1485	0,039
	Erkek	105	67,14	7050,00		
Adli Muhasebenin, muhasebe mesleğine yeni bir boyut ve prestij kazandıracağını düşünüyorum.	Kadın	36	82,01	2952,50	1493,500	0,044
	Erkek	105	67,00	7058,50		

Tablo 7’de kadın muhasebe meslek mensuplarının, %82,25 oranla “*Adli Muhasebe mesleğinin gelişime açık bir alan olduğunu düşünüyorum*” ve “*Adli Muhasebenin, muhasebe mesleğine yeni bir boyut ve prestij kazandıracağını düşünüyorum*” önermelerine erkek muhasebe meslek mensuplarına oranla daha yüksek bir oranda katılım sağladıkları görülmektedir.

Tablo 8. Muhasebe Meslek Mensuplarının Medeni Durumu ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargıların Sonuçları

Değişken	Medeni Durum	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	Evli	113	74,44	8411,50	1193,500	0,031
	Bekar	28	57,13	1599,50		
Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almıştım.	Evli	113	73,92	8353,00	1252,000	0,045
	Bekar	28	59,21	1658,00		
Adli Muhasebe alanıyla ilgili seminer ve eğitimlere katıldım.	Evli	113	74,04	8366,00	1239,000	0,029
	Bekar	28	58,75	1645,00		

Tablo 8’de evli muhasebe meslek mensuplarının, %74,44 oranla “Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim” ve %73,92 oranla “Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almıştım” ve %74,04 oranla “Adli Muhasebe alanıyla ilgili seminer ve eğitimlere katıldım” önermelerine bekar muhasebe meslek mensuplarına oranla daha yüksek bir oranda katılım sağladıkları görülmektedir.

Muhasebe meslek mensuplarının bağımlı veya bağımsız bir şekilde çalışıp çalışmadıkları hususu ile adli muhasebe farkındalığı ve mesleki yeterliliğin belirlenmesine ilişkin yargılar arasında anlamlı bir sonuç çıkmamıştır.

Tablo 9. Muhasebe Meslek Mensuplarının Denetim Hizmeti Verme Durumu ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargıların Sonuçları

Değişken	Denetim Hizmeti Veriliyor Mu	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası almayı istiyorum.	Evet	22	87,27	1920,00	951,000	0,031
	Hayır	119	67,99	8091,00		

Tablo 9’da denetim hizmeti veren muhasebe meslek mensuplarının, %87,27 oranla “İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası almayı istiyorum” önermesine bağımsız denetim hizmeti vermeyen muhasebe meslek mensuplarına oranla daha yüksek bir oranda katılım sağladıkları görülmektedir. Bu durum hakkında bağımsız denetim hizmeti veren meslek mensuplarının adli muhasebe iş ve işlemlerine daha yatkın olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Düzeyi ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargıların Sonuçları

Değişken	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Adli Muhasebe alanıyla ilgili seminer ve eğitimlere katıldım.	Lisans	114	74,21	8460,00	1173,000	0,018
	Lisansüstü	27	57,44	1551,00		
Adli Muhasebe mesleğinin gelişime açık bir alan olduğunu düşünüyorum.	Lisans	114	67,15	7655,00	1100,000	0,013
	Lisansüstü	27	87,26	2356,00		
Adli Muhasebenin, muhasebe mesleğine yeni bir boyut ve prestij kazandıracağını düşünüyorum.	Lisans	114	65,87	7509,50	954,500	0,001
	Lisansüstü	27	92,65	2501,50		
Adli Muhasebenin, muhasebe meslek mensuplarına yeni iş fırsatları sunarak, ek gelir elde etmelerine imkân sağlayacaktır.	Lisans	114	66,99	7636,50	1081,500	0,010
	Lisansüstü	27	87,94	2374,50		

Adli Muhasebe mesleği, muhasebe ve hukuk arasında önemli bir role sahiptir.	Lisans	114	66,20	7546,50	991,500	0,002
	Lisansüstü	27	91,28	2464,50		
“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanına sahip olabilmek için bir bağımsız denetim firmasında staj zorunluluğu getirilmelidir.	Lisans	114	67,04	7642,00	1087,000	0,013
	Lisansüstü	27	87,74	2369,00		
Adli Muhasebe mesleğine yönelik lisansüstü programlara yer verilmelidir.	Lisans	114	65,44	7460,50	905,500	0,000
	Lisansüstü	27	94,46	2550,50		
İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası almayı istiyorum.	Lisans	114	66,83	7619,00	1064,000	0,008
	Lisansüstü	27	88,59	2392,00		
Muhasebe ile ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum.	Lisans	114	67,56	7702,00	1147,000	0,035
	Lisansüstü	27	85,52	2309,00		
Adli Muhasebe mesleği, ilgili davaların karara bağlanmasını kolaylaştıracaktır.	Lisans	114	66,68	7601,00	1046,000	0,006
	Lisansüstü	27	89,26	2410,00		

Tablo 10’da lisans eğitim düzeyine sahip olan muhasebe meslek mensuplarının, %74,21 oranla “Adli Muhasebe alanıyla ilgili seminer ve eğitimlere katıldım” önermesine lisansüstü eğitim alan meslek mensuplarına nazaran daha yüksek bir oranda katılım sağladıkları görülmektedir.

Tablo 10’da lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan muhasebe meslek mensuplarının; %87,26 oranla “Adli Muhasebe mesleğinin gelişime açık bir alan olduğunu düşünüyorum”, %92,65 oranla “Adli Muhasebenin, muhasebe mesleğine yeni bir boyut ve prestij kazandıracığını düşünüyorum”, %87,94 oranla “Adli Muhasebenin, muhasebe meslek mensuplarına yeni iş fırsatları sunarak, ek gelir elde etmelerine imkân sağlayacaktır”, %91,28 oranla “Adli Muhasebe mesleği, muhasebe ve hukuk arasında önemli bir role sahiptir”, %87,74 oranla ““Adli Muhasebe Uzmanı” unvanına sahip olabilmek için bir bağımsız denetim firmasında staj zorunluluğu getirilmelidir”, %94,46 oranla “Adli Muhasebe mesleğine yönelik lisansüstü programlara yer verilmelidir”, %88,59 oranla “İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası almayı istiyorum”, %85,52 oranla “Muhasebe ile ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum”, %89,26 oranla “Adli Muhasebe mesleği, ilgili davaların karara bağlanmasını kolaylaştıracaktır” önermelerine lisans eğitim düzeyi muhasebe meslek mensuplarına nazaran daha yüksek bir oranda katılım sağladıkları görülmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan meslek mensuplarının adli

muhasabe algılarının yüksek olduğu, muhasabe meslek mensuplarının gelecek yıllarda adli muhasabe iş ve işlemleri hakkında bir farkındalık oluşturacağı düşünülebilir.

Tablo 11. Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşları ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargıların Sonuçları

Değişken	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Fark Grupları*
Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	25-30 Arası	9	54,06	4	13,221	0,010	C-A, C-B, C-D, C-E, B-A, B-D, B-E, D-A, D-E, A-E
	31-35 Arası	40	79,25				
	36-40 Arası	41	79,32				
	41-45 Arası	19	74,45				
	46 +	32	52,75				
Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almıştım.	25-30 Arası	9	60,33	4	12,842	0,012	D-A, D-B, D-C, D-E, C-A, C-B, C-E, B-A, B-E, A-E,
	31-35 Arası	40	71,30				
	36-40 Arası	41	73,71				
	41-45 Arası	19	92,08				
	46 +	32	57,64				
Adli Muhasebe sertifikasına sahibim.	25-30 Arası	9	51,33	4	10,681	0,030	D-A, D-B, D-C, D-E, B-A, B-C, B-E, C-A, C-E, E-A,
	31-35 Arası	40	75,23				
	36-40 Arası	41	74,45				
	41-45 Arası	19	84,32				
	46 +	32	58,92				
Daha önce bir ticari davada bilirkişi olarak görev yaptım.	25-30 Arası	9	55,50	4	9,647	0,047	B-A, B-C, B-D, B-E, D-A, D-C, D-E, C-A, C-E, E-A,
	31-35 Arası	40	84,88				
	36-40 Arası	41	66,39				
	41-45 Arası	19	69,11				
	46 +	32	65,05				
Muhasebe ile ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasabe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum.	25-30 Arası	9	77,78	4	9,667	0,046	B-A, B-C, B-D, B-E, A-C, A-D, A-E, D-C, D-E, E-C,
	31-35 Arası	40	84,30				
	36-40 Arası	41	58,87				
	41-45 Arası	19	76,37				
	46 +	32	64,83				

*A: 25-30 arası; B: 31-35 arası; C: 36-40 arası; D: 41-45 arası; E: 46 +

Tablo 11’de “Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim” önermesine; en yüksek oran olan %79,32 oranla 36-40 yaş aralığı olumlu cevap vermiş olup bu yaş aralığını %79,25 oranla 31-35 yaş aralığı, %74,45 oranla 41-45 yaş aralığı takip etmiştir. Aynı

önermeye en düşük %52,75 oran ile 46-50 yaş aralığı olup bu yaş aralığını da %54,06 oran ile 25-30 yaş aralığı takip etmektedir. “Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almıştım” önermesine; en yüksek oran olan %92,08 oranla 41-45 yaş aralığı olumlu yanıt vermiş olup aynı önermeye en düşük oranda katılan %57,64 oranla 46-50 yaş aralığıdır. “Adli Muhasebe sertifikasına sahibim” önermesine; en yüksek oran olan %84,32 oranla 41-45 yaş aralığı olumlu yanıt vermiş olup aynı önermeye en düşük oranda katılan yaş aralığı da 25-30 yaş aralığıdır. “Daha önce bir ticari davada bilirkişi olarak görev yaptım” önermesine; en yüksek oran olan %84,88 oranla 31-35 yaş aralığı olumlu yanıt vermiş olup aynı önermeye en düşük oranda katılan yaş aralığı da 25-30 yaş aralığıdır. “Muhasebe ile ilgili uyumsuzlukların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum” önermesine; en yüksek oran olan %84,30 oranla 31-35 yaş aralığı olumlu yanıt vermiş olup aynı önermeye en düşük oranda katılan yaş aralığı da 36-40 yaş aralığıdır.

Tablo 12. Muhasebe Meslek Mensuplarının Eğitim Alanı ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargıların Sonuçları

Değişken	Eğitim Alanı	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Grupları*	Fark
Adli Muhasebe, kara para aklama suçu ile mücadelede önemli bir işleve sahiptir.	İşletme	87	67,39	2	9,032	0,011	B-A, B-C, A-C,	
	İktisat	28	89,82					
	Maliye vd.	26	62,83					
Adli Muhasebe mesleğinin temel ilkelerini her meslek mensubu bilmelidir.	İşletme	87	69,70	2	6,314	0,043	B-A, B-C, A-C,	
	İktisat	28	85,45					
	Maliye vd.	26	59,79					

*A: İşletme; B: İktisat; C: Maliye vd.

Tablo 12’de iktisat bölümü mezunu muhasebe meslek mensupları, “Adli Muhasebe, kara para aklama suçu ile mücadelede önemli bir işleve sahiptir” önermesine %89,90 oranı ile olumlu cevap vermiş olup iktisat mezunlarını %67,39 oranıyla işletme bölümü mezunları takip etmekte, işletme mezunlarını da %62,83 oran ile maliye bölümü mezunları takip etmektedir. “Adli Muhasebe mesleğinin temel ilkelerini her meslek mensubu bilmelidir” önermesine İktisat bölümü mezunu muhasebe meslek mensupları %85,45, işletme bölümü mezunları %69,70, maliye bölümü mezunları %59,79 oranı ile olumlu cevap vermiştir.

Tablo 13. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Deneyimi ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargıların Sonuçları

Değişken	Mesleki Deneyim	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Fark Grupları*
Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	1-5 Yıl	12	43,17	4	10,888	0,028	C-A, C-B, C-D, C-E, D-A, D-B, D-E, B-A, B-E, E-A,
	6-10 Yıl	41	75,11				
	11-15 Yıl	39	80,26				
	16-20 Yıl	15	75,50				
	21+ Yıl	34	63,26				
Adli Muhasebe sertifikasına sahibim.	1-5 Yıl	12	49,38	4	12,204	0,016	C-A, C-B, C-D, C-E, B-A, B-D, B-E, D-A, D-E, E-A,
	6-10 Yıl	41	77,89				
	11-15 Yıl	39	79,65				
	16-20 Yıl	15	71,70				
	21+ Yıl	34	60,09				
Daha önce bir ticari davada bilirkişi olarak görev yaptım.	1-5 Yıl	12	49,63	4	11,575	0,021	C-A, C-B, C-D, C-E, B-A, B-D, B-E, E-A, E-D, D-A,
	6-10 Yıl	41	78,43				
	11-15 Yıl	39	79,00				
	16-20 Yıl	15	55,50				
	21+ Yıl	34	67,25				
Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Şahitlik ve Hile Denetçiliği uygulamalarının görev tanımını bilmekteyim.	1-5 Yıl	12	49,83	4	10,565	0,032	D-A, D-B, D-C, D-E, B-A, B-C, B-E, C-A, C-E, E-A,
	6-10 Yıl	41	80,51				
	11-15 Yıl	39	67,78				
	16-20 Yıl	15	82,50				
	21+ Yıl	34	65,62				

*A: 1-5 Yıl; B: 6-10 Yıl; C: 11-15 Yıl; D: 16-20 Yıl; E: 21+Yıl;

Tablo 13'te "Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim" önermesine; en yüksek oran olan %80,26 oranla 10-15 yıl arası mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, bu mesleki deneyim grubunu %75,50 oranla 16-20 yıl mesleki deneyime sahip meslek mensupları takip etmektedir. Aynı önermeye en düşük %43,17 oran ile 1-5 yıl aralığında mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir. "Adli Muhasebe sertifikasına sahibim" önermesine; en yüksek oran olan %79,65 oranla 10-15 yıl arası mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, aynı önermeye en düşük %49,38 oran ile 1-5 yıl aralığında mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir. "Daha önce bir ticari davada bilirkişi olarak görev yaptım" önermesine; en yüksek oran olan %79,00 oranla 10-15 yıl arası mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, aynı

önermeye en düşük %49,63 oran ile 1-5 yıl aralığında mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir. “*Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Şahitlik ve Hile Denetçiliği uygulamalarının görev tanımını bilmekteyim*” önermesine; en yüksek oran olan %82,50 oranla 16-20 yıl arası mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, aynı önermeye en düşük %49,83 oran ile 1-5 yıl aralığında mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Muhasebe Meslek Mensuplarının Gelir durumu ile Adli Muhasebe Farkındalığı ve Mesleki Yeterliliğin Belirlenmesine İlişkin Yargıların Sonuçları

Değişken	Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	P	Anlamlı Fark Grupları*
Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.	3000'den az	10	83,10	3	12,906	0,005	A-B, A-C, A-D, B-C, B-D, D-C,
	3001-5000	63	81,83				
	5001-7000	33	57,24				
	7001+	35	61,03				
Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almışım.	3000'den az	10	43,10	3	9,296	0,026	D-A, D-B, D-C, B-A, B-C, C-A
	3001-5000	63	74,88				
	5001-7000	33	65,32				
	7001+	35	77,34				
“Adli Muhasebe Uzmanlığı” için TÜRMOB eğitim programları oluşturmalıdır.	3000'den az	10	42,40	3	10,922	0,012	D-A, D-B, D-C, B-A, B-C, C-A,
	3001-5000	63	76,40				
	5001-7000	33	60,52				
	7001+	35	79,34				
“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanı TÜRMOB tarafından sınav ile verilmelidir.	3000'den az	10	38,55	3	15,824	0,001	B-A, B-C, B-D, D-A, D-C, C-A,
	3001-5000	63	80,25				
	5001-7000	33	57,33				
	7001+	35	76,50				
“Adli Muhasebe Uzmanı” unvanına sahip olabilmek için bir bağımsız denetim firmasında staj zorunluluğu getirilmelidir.	3000'den az	10	55,50	3	11,331	0,010	D-A, D-B, D-C, B-A, B-C, C-A
	3001-5000	63	73,25				
	5001-7000	33	56,12				
	7001+	35	85,40				
Adli Muhasebe mesleğine yönelik lisansüstü programlara yer verilmelidir.	3000'den az	10	27,65	3	15,305	0,002	D-A, D-B, D-C, B-A, B-C, C-A,
	3001-5000	63	74,97				
	5001-7000	33	67,41				
	7001+	35	79,63				
İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası	3000'den az	10	44,00				D-A, D-B, D-C, B-A, B-C,
	3001-5000	63	72,33				

almayı istiyorum.	5001-7000	33	63,82	3	9,623	0,022	C-A,
	7001+	35	83,09				
Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Şahitlik ve Hile Denetçiliği uygulamalarının görev tanımını bilmekteyim.	3000'den az	10	40,50	3	8,755	0,033	D-A, D-B, D-C, C-A, C-B, B-A,
	3001-5000	63	72,06				
Muhasebe ile ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum	5001-7000	33	73,17	3	10,513	0,015	B-A, B-C, B-D, C-A, C-D, D-A,
	7001+	35	75,77				
	3000'den az	10	34,85	3	10,513	0,015	B-A, B-C, B-D, C-A, C-D, D-A,
	3001-5000	63	77,53				
	5001-7000	33	73,88	3	10,513	0,015	B-A, B-C, B-D, C-A, C-D, D-A,
	7001+	35	66,86				

*A: 3000'den az; B: 3001-5000; C: 5001-7000; D: 7001+;

Tablo 14'te "Adli Muhasebe alanıyla ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibiyim" önermesine; en yüksek oran olan %83,10 oranla 3000 TL'den az gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiştir. Adli muhasebe; hile denetçiliği hizmet sunumunda yer alan veri madenciliği vb. uygulamalar için gerekli bilgisayar/paket programlarının yaygın kullanımını, alan yazın takibinin güncel ve düzenli olarak yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu gereklilikler sonucunda da mesleğe yeni başlayan meslek mensuplarının teknolojiye olan yakın ilgileri, düzenli literatür taramaları gibi hususların bu oranın yüksek çıkmasını sağladığı düşünülmektedir. Bu gelir grubunu %81,83 oranla 3001-5000 TL arası gelir grubu meslek mensupları takip etmektedir. Aynı önermeye en düşük %57,24 oran ile 5001-7000 TL aralığında gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir. "Adli Muhasebe ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora döneminde bu konu ile ilgili bir ders almıştım" önermesine; en yüksek oran olan %77,34 oranla 7001 TL üzerinde gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiştir. Bu gelir grubunu %74,88 oranla 3001-5000 TL arası gelir durumuna sahip meslek mensupları takip etmektedir. "Adli Muhasebe Uzmanlığı" için TÜRMOB eğitim programları oluşturmalıdır" önermesine; en yüksek oran olan %79,34 oranla 7001 TL üzerinde gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiştir. Bu gelir grubunu %76,40 oranla 3001-5000 TL arası gelir durumuna sahip meslek mensupları takip etmektedir. "Adli Muhasebe Uzmanı" unvanı TÜRMOB tarafından sınav ile verilmelidir" önermesine; en yüksek oran olan %80,25 oranla 3001-5000 TL arasında gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, aynı önermeye en düşük %38,55 oran ile 3001-5000 TL arası gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmüştür. "Adli Muhasebe Uzmanı" unvanına sahip olabilmek için bir bağımsız denetim

firmasında staj zorunluluğu getirilmelidir” önermesine; en yüksek oran olan %85,40 oranla 7001 TL üzerinde gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, aynı önermeye en düşük %55,50 oran ile 3000 TL’den az gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmüştür. “Adli Muhasebe Uzmanı” unvanına sahip olabilmek için bir bağımsız denetim firmasında staj zorunluluğu getirilmelidir” önermesine; en yüksek oran olan %85,40 oranla 7001 TL üzerinde gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, aynı önermeye en düşük %55,50 oran ile 3000 TL’den az gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmüştür. “Adli Muhasebe mesleğine yönelik lisansüstü programlara yer verilmelidir” önermesine; en yüksek %79,63 oranla 7001 TL üzerinde gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu yanıt vermiş, aynı önermeye en düşük %27,65 oran ile 3000 TL’den az gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmüştür. “İleride “Adli Muhasebe Uzmanı” Sertifikası almayı istiyorum” önermesine; en yüksek oran olan %83,09 oranla 7001 TL üzerinde gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu cevap vermiş, aynı önermeye en düşük %44,00 oran ile 3000 TL’den az gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir. “Dava Destek Danışmanlığı, Uzman Şahitlik ve Hile Denetçiliği uygulamalarının görev tanımını bilmekteyim” önermesine; en yüksek oran olan %75,77 oranla 7001 TL üzerinde gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu cevap vermiş, aynı önermeye en düşük %40,50 oran ile 3000 TL’den az gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir. “Muhasebe ile ilgili uyuşmazlıkların görüldüğü ticari mahkemelerde görev alan hâkimlerin yeterli muhasebe, finans, denetim bilgisine sahip olduğunu düşünüyorum” önermesine; en yüksek oran olan %77,53 oranla 3001-5000 TL arası gelire sahip muhasebe meslek mensupları olumlu cevap vermiş, aynı önermeye en düşük %34,85 oran ile 3000 TL’den az gelir durumuna sahip muhasebe meslek mensupları olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ

Günümüzde her alanda kendini hissettiren değişim, küresel anlamda da geçmişten günümüze gelen birçok geleneksel mesleği bir araya getirerek yeni alanların ve mesleklerin oluşmasını sağlamıştır. Bu alanlardan birisi de adli muhasebe mesleği olmuştur. Adli muhasebe mesleğinin ülkemizde gelişiminin sağlanması, eğitim imkânlarının yaygınlaştırılması ve mesleğin bir yasal altyapıya kavuşması hak ettiği ilgiyi görmesini sağlayacaktır.

Bu araştırma ile İskenderun’da faaliyet gösteren ve adli muhasebenin taraflarından olan muhasebe meslek mensupları ile avukatların adli muhasebe algıları hakkında mevcut

durumun tespit edilip, adli muhasebenin gelişimi için gerekli görüş ve önerilerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Adli muhasebenin taraflarından olan avukatlar üzerinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; ticari davalara bakan yargı mensuplarına muhasebe, mali tablolar analizi, finans, denetim vb. alanlarda hizmet içi eğitimler verilmesinin uygun olacağı, araştırmaya katılan avukatların ticari uyuşmazlıkların yer aldığı davalarda müvekkillerinin savunmalarını hazırlarken bir dava destek danışmanına ihtiyaç duydukları, mevcut muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe alanındaki bilirkişilik uygulamalarında gerekli ihtiyacı tam olarak karşılayamadıkları ve adli muhasebe alanında belirli bir eğitim almaları gerektiği, anılan bu hususların gereği yapıldığı takdirde asliye ticaret mahkemelerinde görülen adli muhasebe ile ilgili davalarda daha isabetli ve hızlı kararlar verilebileceği söylenebilir.

Muhasebe meslek mensuplarının da adli muhasebenin belirli eğitim şirketlerinden sertifikasyon hizmeti ile değil yasal/idari altyapısının oluşturulup adli muhasebenin görev tanımı, eğitim içeriği vb. hususlarının netleştirilmesi, belirli bir program dâhilinde verilmesi ve bu eğitimin de TÜRMOB aracılığı ile yapılmasının uygun olacağını düşündükleri görülmüştür.

Tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde adli muhasebe için gerekli bir eğitim müfredatının oluşturulup tıpkı ceza kanunundaki “Uzlaştırıcı” uygulamasında da olduğu gibi adli muhasebenin de eğitimini verecek olan kurum ve kuruluşların Hazine ve Maliye Bakanlığı’ndan izin alarak yasal bir akreditasyonunun sağlanması ve bu unvanı kullanmak için de girilen bir sınav sonucunda başarılı olmak şartı aranması istenebilir. Adli muhasebenin dinamik bir alan olması sebebiyle mesleği icra etmeye başlayan meslek mensuplarının yeni yasal değişiklikleri takip edilerek belirli dönemlerde kısa eğitimler ile yeni yöntemler hakkında bilgi edinmelerinin yararlı olacağı söylenebilir. Mesleğin gelişimi, kurumsallaşması, yasal alt yapısının hazırlanması tercih edilebilirliğini artıracaktır. Adli muhasebenin gelişmesiyle birlikte ülkemizde uyuşmazlık durumuna göre adli muhasebenin katkı sağladığı ticari davaların daha kısa sürede ve daha isabetli kararlar ile çözüleceği, meslek mensupları için yeni bir hizmet alanı oluşacağı, hileli iş ve işlemlerin azalacağı beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Açık, S. (2016). Adli muhasebecilik mesleğinin faaliyet alanları ve eğitim boyutu açısından incelenmesi. *Atatürk üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 20 (3), 1071-1090.

- Altunay, M. A., & Acar, D. (2015). Türkiye'deki adli muhasebeciliğin hâkimlerin bakış açıları bağlamında analizi. *Süleyman Demirel üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi dergisi*, 20 (4), 43-66.
- Akyel, N. (2012). Forensic accounting training: A proposal for turkey. *Procedia- social and behavioral sciences*, (55) 77 – 86.
- Al, A. (2014). Adli muhasebe ve karar alma arasındaki ilişkilerin finansal kararlar açısından değerlendirilmesi. *Mali çözüm dergisi*, (125), 95-124.
- Atmaca, M., & Terzi, S., (2012). Adli Muhasebe. *Yaylın Yayıncılık*.
- Arslan, S. (2015). Havayolu işletmelerinin sosyal paylaşım sitelerindeki sayfalarında elektronik müşteri sadakati oluşturulabilmesine etki eden faktörler. *Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi: Eskişehir.
- Baş, T. (2013). Anket Nasıl Hazırlanır?. *Seçkin Yayıncılık*.
- Bekçioğlu, S., & Çoşkun, A., & Gümüş, U.T., (2013), İşletmelerde hile ve yolsuzlukların önlenmesinde farklı bir yaklaşım: adli muhasebe. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58), 1-16.
- Bozkurt, N. (2007). Hile: işletme çalışanları tarafından yapılan hileler, ortaya çıkarılması ve önlenmesi, http://archive.ismmmo.org.tr/docs/SEMPOZYUMLAR/SEMPOZYUM_08/kitap/03_1nejat%20bozkurt.pdf , e.t.09/05/2019.
- Bozkurt, N., (2010). Adli muhasebenin içeriği, gelişimi ve türkiye uygulamaları, <https://image2.slideserve.com/4694145/adl-muhaseben-n-er-gel-m-ve-t-rk-ye-uygulamaları-n.jpg>, e.t.10/05/2019.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. *Pegem Akademi*.
- Bilen, A., & Akatak, A. (2019). Adli muhasebe uygulama alanları ile adli muhasebe kapsamında hile ve yolsuzlukların incelenmesi. *Artuklu kaime uluslararası iktisadi ve idari araştırmalar dergisi*, 2(2), 164-175.
- Ciğer, A., & Topsakal, Y., (2015), Adli muhasebecilik mesleğine genel bakış: adli muhasebe eğitiminin faydaları ve engelleyicileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (31), 70-88.
- Cressey, D. (1950). The Criminal violation of financial trust. *American Sociological Review*, 15(6), 738-743. from <http://www.jstor.org/stable/2086606>.
- Çabuk, A., & Yücel, E., (2012). Adli muhasebecilik mesleği ve türkiye'de uygulanabilirliğine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve finansman dergisi*, (54), 27-50.
- Çakır, M. A., (2015). Adli muhasebecilik mesleğinin incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Mali çözüm dergisi*, (129), 95-104.

- Çankaya, F., & Dinç, E., & Çoban, y., (2014). Adli muhasebede uzman tanıklık mesleği: muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. *Yönetim ve ekonomi araştırmaları dergisi*, (23), 70-94.
- Çeliker, F., & Aygün, M., (2018). Adli muhasebe ve ilgili tarafların algı düzeyleri: van örneği. *Van yüzüncü yıl üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi dergisi*, 3(6), 151-166.
- DiGabriele, J. A., (2011). An Observation of differences in the transparent objectivity of forensic accounting expert witnesses. *Journal of forensic & investigative accounting*, 3(2), 390-516.
- Doğan, F. (2018). Yargı denetiminde adli muhasebecilik ve hile incelemesi. *Beta Yayınevi*.
- Dönmez, A., & Çavuşoğlu, K. (2015). Hilenin ortaya çıkarılması bakımından bağımsız denetim ile adli muhasebenin karşılaştırılması. *Journal of accounting finance and auditing studies*, 1(3): 34-61.
- Gökten, P. O., (2018). Hileli eylemlerin nedenlerine ilişkin paradigma değişimleri: üçgen, elmas ve diğerleri, *İşletme araştırmaları dergisi*, 10(3), 655-669.
- Gülten, S. (2010). Adli muhasebe kavramı ve adli müşavirlik mesleği. *Ankara barosu dergisi*, 68:(2010/3), 311-320.
- Karacan, S. (2012). Hukuk ile muhasebenin kesişme noktası: adli muhasebe. *International journal of economic and administrative studies*, (8), 105-128.
- Keleş, D., & Keleş, Ü., (2014). Adli muhasebecilik mesleği ve türkiye'deki uygulamaları. *Gümüşhane üniversitesi sosyal bilimler elektronik dergisi*, (9), 53-75.
- Kıllı, M. & Çeviren, S. M., (2017), Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe farkındalıkları: mersin ilinde bir araştırma. *Muhasebe bilim dünyası dergisi*, 19(1), 87-108.
- Kıllı, M. (2016). Türkiye'deki üniversitelerde adli muhasebe eğitimi ve lisansüstü çalışmalar üzerine bir inceleme. *Uluslararası yönetim iktisat ve işletme dergisi*, Icafr 16 Özel Sayısı, 719-728.
- Kranacher, M., J. & Riley, R. (2010). *Forensic Accounting and Fraud Examination*. New Jersey: Wiley.
- Kurt, A., (2020). Adli kararların alınmasında adli muhasebenin rolü: yargı mensupları üzerine bir araştırma. *International journal of social, humanities and administrative sciences*, 6 (31), 1490-1498.
- Michaelson, W. M., (2005). Advocacy and the Expert Witness. *Expert Witnessing in Forensic Accounting*. 1(1), 63-70.
- Ulucan Özkul, F. & Pektekin. P., (2009). Muhasebe yolsuzluklarının tespitinde adli muhasebecinin rolü ve veri madenciliği tekniklerinin kullanılması. *Muhasebe bilim dünyası dergisi*, 2009 (4).57-88.

-
- Ünal Uyar, G. F., (2015). Adli muhasebecilik mesleği ve mesleğin dünya'daki gerekliliği: worldcom skandalı. *Sosyal bilimler dergisi*, (5), 178-192.
- Pehlivan, A., & Dursun, A. (2012). Türkiye'de adli muhasebe eğitimine yönelik bir araştırma, *Atatürk üniversitesi iktisadi ve idari bilimler dergisi*, 26 (2),129-141.
- Saruhan, Ş. C., & Özdemirci, A., (2016). Bilim, Felsefe Ve Metodoloji, (4.Baskı). *Beta Yayıncılık*.
- ACFE Hile ve Suistimalleri Önleme Raporu*, (2020). Erişim:16/04/2021, <https://www.acfe.com/report-to-the-nations/2020/>
- TURMOB Meslek Mensubu Dağılımı, [https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdf0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-\(sm-smmm\) e.t. 21/03/2020](https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdf0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-(sm-smmm) e.t. 21/03/2020)
- İSMMMO, <http://www.ismo.org.tr/dosyalar/dosya/6333743514.pdf e.t. 21/03/2020>
- TURMOB Meslek Mensubu Cinsiyet Dağılımı, <https://turmob.org.tr/istatistikler/df447eb1-e8ef-4df2-a3c0-92376d568eba/meslek-mensubu-cinsiyet-tablosu e.t. 11/09/2020>
- TURMOB Meslek Mensubu Eğitim Tablosu, <https://www.turmob.org.tr/istatistikler/b074a3e0-6282-41ef-8dd6-526e9f2ed59e/meslek-mensubu-egitim-tablosu 17/12/2020>
- TBB, Avukat Sayısı, <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/2019-avukat-sayilari-31122019-81078 03/01/2021>